

І. В. Шевченко

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут економіки природокористування та
сталого розвитку НАН України», Київ, Україна
shev26@i.ua

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто перспективи визначення нових підходів до еколого-економічного розвитку країни в умовах глобалізації. Досліджено сучасні наслідки глобалізаційних процесів у всіх сферах прояву. Запропоновано механізми адаптації еколого-економічного розвитку України до вимог і стандартів сучасної світової глобалізованої системи цивілізаційних процесів.

Ключові слова: еколого-економічний розвиток, глобалізація, екологічна політика, безпека, інтеграція.

И. В. Шевченко

кандидат экономических наук, старший научный сотрудник,
Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины, Киев, Украина

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация. В статье рассмотрены перспективы определения новых подходов к эколого-экономическому развитию страны в условиях глобализации. Определены последствия глобализационных процессов во всех сферах ее проявления. Предложены механизмы адаптации эколого-экономического развития Украины к современным требованиям и трендам мировой глобализированной системы цивилизационных процессов.

Ключевые слова: эколого-экономическое развитие, глобализация, экологическая политика, безопасность, интеграция.

Iryna Shevchenko

Ph.D. in Economics, Senior Scientific Associate, Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of The National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
60 Shevchenko Blvd, Kyiv, 01032, Ukraine

ECOLOGICAL & ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Abstract. The need to address immediate issues concerning the definition of qualitatively new approaches to the organization of ecological-economic development of Ukraine requires thinking for further action in this direction. Realization of adapted models of globalization would create conditions for harmonious development of ecological-economic vectors at all levels. To reach of such a new stage of development will be possible only after rebalancing of market regulators. In order to correct observance of disproportions in the structure of the market and its economic direction, the strategic ways of ecological-economic development in the globalized system will be the reform of the tax system. It is necessary to reconsider the system of environmental taxes toward greater adaptation that reflects the realities of time. Adoption of a legal act of environmental security of mankind is also needed. The necessity to form own environmentally oriented investment trusts to enter international markets is evidential. The urgent need of transformational processes in the Ukrainian society on the base of intellectual knowledge should be met by precise action plan. Such Ukrainian progress will contribute not only to national reshaping, but also to proceeding ecological-economic development in the global dimension.

Keywords: ecological-economic development; globalization; ecological politics; safety; integration.

JEL Classification: F1, F15, J28, Q32

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства тривають дискусії щодо визначення якісно нових підходів до організації еколого-економічного розвитку України, яка динамічно розвивається і прагне більш активно інтегруватися у світові глобалізаційні процеси та європейське співтовариство. Реалізація цих намірів можлива за умов створення інвестиційної привабливості держави, ефективного міжнародного кооперування, мінімізації кризових явищ різного характеру. Тому особливої актуальності набуває питання щодо еколого-економічного розвитку держави з урахуванням нових викликів, що постають у зв'язку з розгортанням сучасних глобалізаційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів знаходять своє відображення в багатьох наукових публікаціях. Це пов'язано з пошуком відповідного місця України в системі світового господарства й активізацією її зовнішньоекономічної політики.

Дослідження, присвячені вивченню цих питань, презентовані в роботах українських учених – О. Білоруса, В. Власова, А. Гальчинського, Н. Гражевської, Я. Жаліла, В. Лукашевича, В. Сиденко, Ю. Туниці, А. Філіпенка, М. Фоміна. Серед зарубіжних, у тому числі російських, науковців у цьому напрямі працюють Д. Белл (*D. Bell*), М. Делягин (*M. Deliajin*), Н. Зотова (*N. Zotova*), В. Іноземцев (*V. Inozem-*

tsev), М. Інтрілігейтор (*M. Intriligeitor*), Дж. Сорос (*G. Soros*), М. Кастельс (*M. Kastels*), Ю. Тіхонравов (*Yu. Tihonravov*), Ф. Юрлов (*F. Yurlov*), Ю. Яковец (*Yu. Yakovets*). Однак попри значну кількість публікацій з питань економічного, соціального, екологічного, політичного розвитку нашої держави осторонь залишається питання щодо визначення пріоритетних напрямів еколого-економічного розвитку України в умовах глобалізаційних процесів.

Метою статті є аналіз проблем і наслідків глобалізаційних процесів у світі загалом та Україні зокрема, а також прогноз подальшого вектору еколого-економічного розвитку в системі реформування екологічної політики й поширення впливу глобалізації на сферу екологічної діяльності.

Основні результати дослідження. ХХІ ст. стало епохою глибоких трансформацій та процесів глобалізації, що суттєво впливають на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік.

Сьогодні глобалізацію розглядають як економічне, політичне, екологічне, культурне, соціальне явище. Водночас, учені трактують це поняття по-різному: як об'єднання регіональних фінансових ринків [1, с. 179], посилення транснаціональних корпорацій [2, с. 17], універсальнізації економічних процесів [3, с. 42], процес становлення загальносвітової цілісності [4, с. 484], уніфікацію економічних

політик [5, с. 81], комплексне геополітичне та геокультурне явище [6], загальнопланетарну реальність, єдиний економічний і соціокультурний простір [7], провідний механізм примноження енергетичного потенціалу людини [8, с. 226], упровадження інновацій та розвитку ринку [9, с. 13].

Однозначно можна говорити про те, що глобалізація – це сучасна форма міжнародних відносин, яка характеризується поширенням взаємозалежності між країнами в економічній, екологічній, політичній і культурній сферах й охоплює практично весь світ.

Прихильники глобалізаційних процесів наголошують, що вони надають можливість для доступу на національні ринки світових капіталів, мають значні резерви підвищення ефективності виробництва, зростання економіки, оптимізації розміщення ресурсів у світовому масштабі та передачі новітніх технологій. Завдяки економії на масштабах виробництва можна досягти значного скорочення витрат і зниження цін, а відтак – стійкого еколого-економічного розвитку. Антиглобалісти вважають, що глобалізація – це нова світова війна, яку веде Західний світ. Вони пов'язують із цим процесом ряд негативних моментів, серед яких: нерівномірний розподіл зростання світового доходу між різними державами; економічна, фінансова, політична експансія розвинених країн; поширення тенденції до зникнення національних особливостей, культури, традицій.

Сьогодні всі країни тією чи іншою мірою потерпають від глобальних проблем розвитку людства. Це виявляється в погіршенні екологічної ситуації та глобальному потеплінні клімату, нерівномірному і неконтрольованому зростанні населення в одних країнах та катастрофічному скороченні – в інших. До того ж спостерігаються значна нерівномірність соціально економічного розвитку країн, періодичні глобальні фінансово-економічні кризи, забезпечення неналежного рівня екологічної безпеки.

Слід відзначити, що людська цивілізація пережила певні періоди розвитку взаємним між суспільством і природою, що певним чином відбилися на кожному з них. На думку Т. Туниці та Е. Семенюка [10], доцільно виділити чотири етапи розвитку цивілізації у площині залежності людина – природа. Перший етап можна характеризувати як період раціонального використання природних ресурсів і гармонійного поєднання людини із природою без завдань шкоди навколишньому середовищу.

Другий – створення ілюзії повної незалежності людини від природи. Оскільки дедалі потужнішим стає технічний розвиток, комфортнішими умови життя, людина перестає замислюватися над раціональним використанням природних ресурсів. Відтак виникло відчуття незалежності від природи і недбале ставлення до навколишнього середовища, що спричинило критичну еколого-економічну ситуацію як на планеті у цілому, так і в окремих її регіонах.

Третій етап – розвиток суспільства з інформаційними та технологічними властивостями й усвідомленням залежності людини від природи як єдиного джерела її матеріального багатства. На цьому етапі, де досягається рівновага у відносинах природа – людина – виробництво, перебувають переважно розвинуті країни. Що ж стосується решти (тобто більшості) країн, то їм притаманне порушення цього балансу, що призводить до деградації та виникнення загроз у навколишньому природному середовищі. Слід погодитись із тезою, що «...сьогодні ми перебуваємо на початку світової, так званої трагічної ери Гоббса, упродовж якої анархія глобальних ринків, виснаження природних ресурсів, хронічна, перманентна глобальна криза спричинятимуть потужні геополітичні конфлікти заради виживання, але без реальних шансів на виживання» [11, с. 9.]. Тому екологізація суспільної свідомості та практики – одне із найважливіших питань сучасного цивілізаційного розвитку.

В умовах глобалізації спостерігається тенденція до зниження ролі національної екологічної політики. Вона значною мірою визначається всесвітньою економічною конкуренцією і соціальною політикою міжнародних організацій. Сьогодні виникла можливість набуття еко-

логічною політикою статусу ефективної глобальної політики, що спрямована не тільки на забезпечення екологічної безпеки держави у цілому, а й втручання у світову економічну систему з метою посилення еколого-економічних та соціальних умов життя суспільства. Актуальні екологічні проблеми і світові стандарти все частіше займають належне місце у програмах економічного реформування багатьох держав. Тож Україна, розробляючи національні стратегії та плани дій з еколого-економічного розвитку, має шанс не повторювати помилки країн, що вже пройшли цим шляхом.

Звертаючись, зокрема, до екологічної площини розвитку світової спільноти, варто відзначити, що природне навколишнє середовище не визнає державних кордонів, через що екологічні промахи і «недопрацювання» в певному місці (локального характеру) завдають шкоди сусіднім державам та негативно впливають на глобальну економіку. Нині жодна країна світу, навіть потужна, не може існувати ізольовано від решти світу.

Яскравим тому прикладом є глобальна фінансово-економічна криза 2008–2009 рр., що охопила практично всі держави світу. Наслідками кризи стало скорочення виробництва в багатьох провідних країнах, наростання боргів, падіння попиту, збільшення рівня безробіття, зменшення соціальних стандартів, підвищення податків. Не залишилась осторонь і Україна. Загальносвітові події того часу негативно вплинули на її економічний, фінансовий та екологічний розвиток. Усі чинники світової кризи поєдналися із негативними внутрішніми явищами і, як наслідок, у 2009 році ВВП нашої країни склав 85,2% порівняно із 2008 роком. Це було найбільшим зниженням ВВП у світі: у країнах СНД у 2009 році проти 2008 року падіння становило 93,1%, у країнах ЄС – 95,7%. Потім, у 2010–2011 рр. в Україні відмічався приріст цього показника, але це не розв'язало суттєвих проблем подальшого розвитку країни. Починаючи з другого півріччя 2012 року, очевидною стала тенденція уповільнення темпів економічного, соціального та екологічного розвитку. За цей рік приріст ВВП дорівнював лише 0,2% проти попереднього року [12]. Скорочення ВВП в Україні зумовлено не тільки світовою кризою, а й обраним шляхом розвитку нашої держави, який визначено як «наздоганяюча» модель розвитку. Про її хибність для країни свідчить гальмування модернізації національної економіки, що зафіксовано у Програмі активізації економічного розвитку України на 2013–2014 рр.: «...економічні центри демонструють нестабільне зростання або залишаються у рецесії» [13]. Сучасна глобальна фінансово-економічна криза, яка досі триває, робить «вагомий внесок» у створення «цивілізації нерівності», що стане об'єктом соціальної боротьби та змін у майбутньому. Отже, нинішня світова криза не усунула багатьох протиріч устрою, що давно себе вичерпав, а його дієві особи не зробили правильного висновку з кризи, що й далі продовжується.

Таким чином, процеси глобалізації мають як позитивний, так і негативний вплив. З одного боку, відбувається поступ в економічному розвитку, наприклад, поширення інновацій, активний рух інвестицій, зацікавленість у використанні інтелектуального ресурсу. А з другого боку – посилюється розрив між багатими і бідними країнами, відсторонення деяких держав від цілісного процесу інформаційно-технологічної комунікації, унаслідок чого вони опиняються на узбіччі світового розвитку [14, с. 5].

Україна не залишається осторонь міжнародних процесів та виступає частиною глобалізованого світу. І тому перед нею постає широкий спектр глобальних проблем. Значущим є розуміння сьогодишньої екологічної ситуації, довгострокових стратегічних інтересів людства, феномену глобалізації як нового простору суспільного зростання та реалізації екологічної політики. Це усвідомлення потребує подальшого обґрунтування і реалізації певних моделей, що будуть адаптовані до вимог глобалізованого світу та спрямовані на основні передумови гармонійного розвитку світової цивілізації на всіх рівнях її вияву. Іншими

словами, необхідно переходити на принципово нову модель випереджувального розвитку, у рамках якої визначаються галузі-лідери, що швидко інтегруватимуться у глобалізований світ.

Проблеми еколого-економічного розвитку загострилися у зв'язку зі світовою фінансовою кризою. Стало зрозумілим, що без з'ясування причин глобальних зсувів неможливо знайти пояснення економічним процесам, що відбуваються. Суспільство зростає як за чисельністю, так і за сумарними потребами. Причому воно збільшується не стільки за числом індивідів, скільки за техногенним тиском на навколишнє природне середовище. У такій ситуації навіть розроблення маловідомих технологій для всіх галузей господарства буде лише тактичним заходом, що відсуне на певний час катастрофу, але кардинально не розв'яже екологічних проблем. Отримання кожної нової одиниці продукції потребуватиме дедалі більше енергії, і жодна її економія в історичній перспективі не допоможе.

Очевидно, що руйнування довкілля потребує фінансових витрат на відновлення завданої шкоди. Ми вважаємо, що одним із підходів до вирішення цієї проблеми може стати введення екологічних податків, що стане певним стимулом та спонукатиме максимально економічно розпоряджатися природними ресурсами. Україна у цьому напрямі робить впевнені кроки. У нещодавньому прийнятому Податковому кодексі [15] було запроваджено екологічний податок, що надає можливості для зміцнення потенціалу конкурентоспроможності товаровиробників і формуванню додаткових конкурентних переваг, серед яких: ефективне використання природних та інших ресурсів, економія затрат; підвищення якості й екологічної безпеки продукту; покращання екологічного іміджу продукції та компанії; оволодіння вигідними позиціями на ринку або його новими сегментами; зростання обсягів реалізації і доходу; зміцнення інноваційного потенціалу; поліпшення інвестиційної привабливості; зменшення суми платежів за забруднення; запобігання та усунення негативних наслідків екологічних ризиків. Стимулювання системою екологічного оподаткування сприяє впровадженню природоохоронних стандартів, активізації інноваційної діяльності, підвищенню продуктивності ресурсів. Слід відмітити, що вплив екологічних податків на конкурентоспроможність оцінено як корисний. Проведені дослідження [16] показали, що ті країни – члени Європейського Союзу, котрі використовували у своїй практичній діяльності екологічний податок, є більш енергоефективними і конкурентоспроможними, ніж ЄС у середньому. Таким чином, охорона навколишнього природного середовища оцінюється фахівцями як важливе економічне завдання, а збереження навколишнього природного середовища – як підґрунтя для формування нових конкурентних переваг розвитку національної економіки.

Вирішення питання збалансованого еколого-економічного розвитку можливе лише за умови відновлення рівноваги між ринковими регуляторами, виправлення диспропорції у структурі глобального ринку, демократизації діяльності міжнародних організацій, екологічної спрямованості економічного поступу. Результатом установа системи балансів у взаємодії на глобальному та національному рівнях у подальшому буде, з одного боку – підвищення конкурентоспроможності економік, а з другого – залучення сучасних, ефективних еколого-інноваційних технологій, що сприятиме формуванню безпечних умов для еколого-економічного розвитку та життєдіяльності населення. Формуючи нову еколого-економічну модель розвитку, Україна мусить брати до уваги досвід реформаторської практики як країн Східної Європи, так і європейської цивілізації загалом, невід'ємною складовою якої є наша країна.

Висновки. Для повноцінної інтеграції у світову глобалізовану систему Україна має провести реформу оподаткування, де запровадити екологічно та економічно обґрунтовану систему платежів за використання природних ресурсів і спеціальний збір за забруднення навко-

лишнього природного середовища. У подальшому, на наш погляд, це стимулюватиме суб'єктів господарювання до раціонального природокористування; прийняття та затвердження правового акту екологічної безпеки людства на глобальному рівні, що, своєю чергою, буде надійним підґрунтям і правовим захистом еколого-економічного розвитку всього цивілізаційно-глобалізованого суспільства; формування власних інвестиційних фондів для виходу на міжнародні ринки як ефективного засобу експансії шляхом заміни джерела енергозабезпечення, зниження енергоспоживання до європейських стандартів і переходу до використання власних енергозапасів.

Оскільки фактор конкуренції нині стає вирішальним та набуває якісно нової форми – інтелектуальних результатів, необхідно трансформувати нашу державу в суспільство знань і науки.

Управління всіма діями щодо розширення економічної діяльності, яка може завдавати збитків навколишньому природному середовищу та руйнувати екосистеми, потрібно здійснювати через механізм екологічного контролю шляхом створення міжнародних інститутів спостереження за процесами екоанантаження. Тільки збалансований і регульований процес еколого-економічного розвитку в умовах глобалізації сприятиме зростанню добробуту та рівності всіх країн світу, а також встановленню світового порядку, базованого на верховенстві права, діалозі культур і толерантності.

Література

1. Делягин М. Г. Идеология возрождения. Как мы уйдем из нищеты и маразма. Эскиз политики ответственного правительства России / М. Г. Делягин – М. : Форум, 2000. – 192 с.
2. Сорос Дж. Джорж Сорос про глобалізацію / Джорж Сорос ; пер. з англ. – К. : Основи, 2002. – 173 с.
3. Фоміна М. В. Сталий економічний розвиток та особливості його реалізації в умовах глобалізації / М. В. Фоміна // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.19. – С. 42–47.
4. Экономическая теория на пороге XXI века ; под ред. Ю. М. Осипова, Е. С. Зотовой. – М. : Юристъ, 2000. – 664 с.
5. Жаліло Я. Економічні засади державного суверенітету в глобалізованому світі / Я. Жаліло, Д. Покришка // Незалежність України в глобалізованому світі: вектори XXI століття : зб. матеріалів міжнар. наук. конф., 22 серп. 2011 р. ; упоряд. Я. А. Жаліло, С. О. Янішевський. – К. : НІСД, 2011. – 192 с.
6. Волович О. Глобалізація: переваги і загрози для нашої країни [Електронний ресурс] / О. Волович // Одеське известия. – 2012. – 11 фев. – С. 3. – Режим доступу : <http://izvestiya.odessa.ua/node/23646>
7. Лукашевич В. М. Глобалістика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Лукашевич. – 2-е вид., випр. і допов. – Л. : Новий Світ-2000, 2010. – 438 с.
8. Гальчинський А. С. Криза і цикли світового розвитку / А. С. Гальчинський. – К. : АДЕФ-Україна, 2009. – 392 с.
9. Юрлов Ф. Н. Социальные издержки глобализации / Ф. Н. Юрлов // Социологические исследования. – 2001. – № 7. – С. 13–21.
10. Туниця Т. Діалектика глобалізації в контексті екологічного імперативу / Т. Туниця, Е. Семенюк // Вісник НАН України. – 2008. – № 2. – С. 8–24.
11. Білорус О. Г. Глобальна інтеграція і тенденції кризової еволюції світу / О. Г. Білорус // Економічний часопис-XXI. – 2010. – № 7–8 – С. 1–14.
12. Національний банк України. Монетарний огляд за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=503712>
13. Матеріали розширеного засідання Кабінету Міністрів України 27 лютого 2013 року [Електронний ресурс] / Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>
14. Глобальна системна криза і стратегічні концепції безпеки розвитку транзитивних країн : матер. міжвід. наук.-теор. конф. / відп. ред. О. Г. Білорус. – К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2012. – 169 с.
15. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.10 № 2755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
16. Веклич О. О. Сектору екологічних товарів і послуг в Україні – спеціальний державний патронат / О. О. Веклич // Економіка України. – 2010. – № 3. – С. 27–34.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2013

References

1. Deliahin, M. G. (2000). *Ideology rebirth. How do we get out of poverty and marasmus. Sketch of Russian policy of responsible government*. Moscow: The Forum (in Russ.).
2. Soros, G. (2002). *George Soros about globalization* (Trans. from Eng.). Kyiv: Bases (in Ukr.).
3. Fomina M. (2011). Sustainable economic development and peculiarities of its implementation in the context of globalization. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy (Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine)*, 21.19, 42 (in Ukr.).

4. *Economic theory on the threshold of the XXI Century*. In Y. M. Osipov, E. S. Zotova (Eds.). Moscow: Yurist (in Russ.).
5. Zhalilo, Ya., & Pokryshka, D. (2011). *Economic principles of state sovereignty in a globalized world independence of Ukraine in a globalized world: the vectors of the XXI century*. Kyiv: NISR (in Ukr.).
6. Volovych, A. (2012). *Globalization: Benefits and threats to our country*. Retrieved from <http://izvestiya.odessa.ua/node/23646> (in Ukr.).
7. Lukashevych, V. M. (2010). *Globalistics* (2nd ed.). Lviv: Novyi Svit-2000 (in Ukr.).
8. Halchynskyi, A. S. (2009). *The crisis and the global development cycles*. Kyiv: ADEF-Ukraina (in Ukr.).
9. Yurlov, F. N. (2001). The social costs of globalization. *Sotsiologicheskie issledovania (Sociological Studies)*, 7, 13 (in Russ.).
10. Semenik, E., & Tynytsia, T. (2008). The dialectics of globalization in the context of the ecological imperative. *Visnyk NAN Ukrainy (Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine)*, 2, 8-24 (in Ukr.).
11. Bilorus, O. (2010). Global integration and the evolution trend of the world crisis. *Ekonomichnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, 7-8, 3-14 (in Ukr.).
12. The National Bank of Ukraine (2012). *Monetary Review for 2012*. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=503712> (in Ukr.).
13. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2013). *Materials of the extended session from February 27 2013*. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control> (in Ukr.).
14. *Global systemic crisis and strategic concept of transitive countries security* (2012). In O. H. Bilorus (Ed.). Kyiv: Institute of World Economy and International Relations (in Ukr.).
15. *Code of Tax of Ukraine* (2010). Retrieved from <http://www.rada.gov.ua> (in Ukr.).
16. Veklych, O. O. (2010). Sector of environmental goods and services in Ukraine – a special government patronage. *Ekonomika Ukrainy (Economics of Ukraine)*, 3, 27-34 (in Ukr.).

Received 20.06.2013

УДК 502.7(1-87)

С. А. Якимчук
аспірант кафедри економіки підприємства,
Національний університет водного господарства та
природокористування, Рівне, Україна
yakimchuk.sofia@gmail.com

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. Розглянуто досвід розвинених країн світу у сфері охорони навколишнього природного середовища. Проаналізовано сучасні інструменти та методи управління природоохоронною діяльністю. Запропоновано шляхи вдосконалення системи управління природоохоронною діяльністю в Україні.

Ключові слова: охорона навколишнього природного середовища, природоохоронна діяльність, економічні інструменти, екологічні податки.

С. А. Якимчук

аспірант кафедри економіки підприємства, Національний університет водного господарства та природопольовання, Рівне, Україна

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Аннотация. Рассмотрен опыт развитых стран мира в сфере охраны окружающей природной среды. Проанализированы современные инструменты и методы управления природоохранной деятельностью. Предложены пути совершенствования системы управления природоохранной деятельностью в Украине.

Ключевые слова: охрана окружающей среды, природоохранная деятельность, экономические инструменты, экологические налоги.

Sofia Yakymchuk

Post-Graduate Student, National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne, Ukraine
11 Sobornaya St, Rivne, 33028, Ukraine

FOREIGN EXPERIENCE IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

Abstract. The aim of the article is to analyze the international experience of environmental regulation, including economic instruments and methods of environmental management, and the possibility of its application to improve the current system of environmental management activities in Ukraine. The article deals with environmental management techniques used in developed countries, including economic instruments of environmental management.

We summarize the experience of the state environmental management in such countries as the USA, Japan, the UK and other countries around the world. We analyze the environmental programs and the legal framework for the environmental protection. We considered environmental taxes applicable in the European Union. In the current economic mechanism system of Ukraine mechanisms of financing environmental protection and preferential taxation do not function. Therefore, to improve the current system of environmental taxation of Ukraine, we should establish environmental activity taxes on environmentally harmful production and consumption of goods, introduce preferential loans and elaborate system of tax benefits for enterprises, set limits on emissions and discharges of pollutants, increase tax rates of above-limit and introduce a tax on noise effects.

Keywords: environmental protection; environmental activities; economic instruments; environmental taxes.

JEL Classification: Q57

Постановка проблеми. Неефективна економічна система України призвела до нерационального використання ресурсів і надмірного споживання енергії. У системі державного та регіонального управління не було створено заохочувальних інструментів до збереження і заощадливого використання природних ресурсів, переважала орієнтація на екстенсивне виробництво та нарощування валових показників. Низький рівень екологічної свідомості суспільства спричинив деградацію довкілля України, забруднення поверхневих і підземних вод, повітря та земель, нагромадження у великих обсягах шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів виробництва. З огляду на це ва-

гомого значення набуває налагодження оптимальних взаємозв'язків між економікою і навколишнім середовищем, задоволенням потреб суспільства та захистом довкілля.

Вихід із екологічної кризи, що триває в Україні, можливий через екологічне оновлення устаткування, інфраструктури виробництва, реформування системи управління охороною навколишнього природного середовища, удосконалення законодавчо-правового й економічного механізмів регулювання природоохоронної діяльності, використання природних ресурсів та їх відходів. Формування ефективної системи управління охороною довкілля неможливе без вивчення зарубіжного досвіду – порівняль-